

LÄRARHANDLEDNING KONSPIRATION

AV ERIK UDDENBERG

DRAMATEN

Hej lärare!

Här finns tips på hur ni kan förbereda er inför Konspiration och reflektera efteråt.

Under repetitionsarbetet har vi arbetat med referensklasser och genrep publik från gymnasie- och folkhögskola. Vill du delta med din klass i arbetet med kommande produktioner? Mejla Dramatens dramapedagog elin.callmer@dramaten.se

OM FÖRESTÄLLNINGEN

Konspiration är en berättelse om idéer, politiska strömningar och konspirationsteorier i Sverige från 1960-talet tills nu.

"Om sanningarna vi tagit för givna. Om optimismen, framtidstron och de pålitliga auktoriteterna. Om lögnerna som avslöjats. Om Vietnam-demonstrationer, Palme-mord och LSD-experiment. Och om människorna som inte längre vet vad och vem men kan lita på."

BRA ATT VETA

Konspiration spelas på Lilla scenen och är tre timmar lång med paus i mitten. Den är uppbyggd kring två akter, första akten utspelar sig under 60-, 70- och 80-talet och andra akten i nutid. Föreställningen är lekfull och visuell och innehåller sång och koreografiska inslag. Suzanne Osten kallar det en "show". I vissa partier är det tät dialog, samtidigt som det parallellt sker andra saker på scen. På scen ser vi åtta skådespelare, de gestaltar olika röster/roller och byter kostym flera gånger under föreställningens gång. Det finns också fem ungdomar med på scenen.

Förbered gärna eleverna genom att prata om att man inte måste "förstå" allt. Föreställningen består av en mängd olika intryck och vår förhoppning är att både ni lärare och elever ska kunna luta er tillbaka och njuta av upplevelsen!

ATT VARA PUBLIK

Prata gärna med klassen om vad det innebär att vara publik:

- Vad är det för skillnad på att vara publik på en teaterföreställning och på bio?
- Har någon varit på teater förut? Har någon varit på Dramaten förut?
- Vad finns det för farhågor och förväntningar inför teaterbesöket?

HETA STOLEN – VÄRDERINGSÖVNING

Syftet är att förbereda eleverna på tematiken i föreställningen.

Instruktion

Låt eleverna sitta på stolar i en cirkel. Det ska finnas en extra tom stol i cirkeln. Läraren läser upp påståenden som eleverna får ta ställning till. Om eleverna håller med om påståendet ska de byta plats/byta stol och om de inte håller med ska de sitta kvar på sin plats/stol. Uppmuntra eleverna att gå på sin första impuls och betona att det viktiga är att faktiskt ta ställning, men att man såklart får ändra sin åsikt under övningens gång.

Påståendena är igångsättare men det viktiga är att sedan låta eleverna motivera sina ställningstagande och berätta hur de tänkt. Se till att många olika röster i klassen kommer till tals, men undvik att hamna i polariserande debatt. Ställ gärna fördjupande följdfrågor. Läraren avbryter samtalet efter en stund och tar nästa påstående. Under varje påstående finns förslag på följdfrågor.

■ **Alla människor ljuger**

Vad ljuger vi om? Är det någon skillnad på vad vi ljuger om och varför vi ljuger? Är det någon skillnad på om din vän ljuger eller personer i maktposition ljuger?

■ **Alla människor blir manipulerade**

Vad är manipulation? Om man blir manipulerad, kan man då veta att det är det man blir? Vad kan det finnas för risker med att bli manipulerad? Finns det något som är positivt?

■ **De flesta människor vill ha makt**

Vad menas med att "ha makt"? Vilka har mest makt i samhället, i världen? Vem/vilka har makt över ditt liv? Vilken makt syns och vilken makt syns inte?

■ **Alla människor vill göra världen bättre**

Kan en ensam individ förändra världen eller är det grupper, kollektivet, som förändrar samhällen? Vilka exempel har ni på personer som gjort världen bättre?

■ **Samhället utvecklas hela tiden och blir bättre**

Hur har samhället utvecklats de senaste typ 50 åren? Vad tänker ni har blivit bättre/sämre? Vem har sagt att det är så? Hur kan ni som inte var födda då veta hur det faktiskt var...?

■ **Det finns bra saker med konspirationsteorier**

Vad kan vara positivt med att tro på konspirationsteorier? Hur kan man veta att något är en konspirationsteori eller inte?

■ **Det finns en sanning**

Finns det en objektiv sanning? Hur kan man veta att något är sant eller inte? Vad är sant?

■ **Konst kan förändra samhället**

Kan konst förändra människor? Vad finns det för exempel på konst som varit betydelsefull då och nu? Var går gränsen mellan konst och propaganda?

SVERIGES SAMHÄLLSUTVECKLING

De gymnasieelever som varit provpublik uttryckte att det är bra att förbereda sig genom att prata om några av de större samhälleliga händelserna och politiska strömningarna som funnits i Sverige från cirka 1960-talet tills nu för att hänga med i referenserna.

Förbered gärna eleverna genom att till exempel prata om vad som definierar samhällsutvecklingen i Sverige under det senaste sjuttio åren, om några viktiga händelser, strömningar och ideologier. Kanske kan ni göra en tidslinje med några nedslag?

KORT INTERVJU MED REGISSÖR SUZANNE OSTEN

Berätta lite om bakgrunden till Konspiration.

Jag och dramatikern Erik Uddenberg pratade väldigt mycket om vad som pågår omkring oss, utan vår vetskap. Vad sker i världen som vi inte har en aning om? Hemliga icke-transparenta organisationer kan syssla med saker vi får reda på och sen läcker det ut desinformation. Det finns massor av konspiration på nätet, just då mycket om vaccinet. Där fick vi idén om att göra en pjäs. Ett tag in i processen började Erik intervjua omkring 20 personer. Vad har de trott på? Blivit lurade av? Fanns det saker de trodde på när de växte upp som det sen visade sig att nej, det var inte sant.

Vad har du för relation till konspirationsteorier?

Jag är inte så misstänksam. Är ganska naiv. Lite lat, orkar inte tro att det är så illa. Jag är en ganska normal lättlurad person, men jag går inte på vad som helst. Om man är humorist kan man ju trösta sig med att skratta åt konspirationer. Men det är inte att skratta åt att CIA tog fram en drog som de fyllde ett bageris bröd med. Människor åt bröden, fick hallucinationer, trodde att de blev galna och rymde genom fönstret. Sådana experiment som gjorts för att se om drogen är användbar på fiender är inga oskyldiga saker. Det är fruktansvärt. Det gäller att vara vaksam. Det finns saker man ska avslöja. Men min tanke är inte att man ska leva i en ständig otrolig rädsla. Sen så har vi också krigstillstånd och verkliga spioner. Men grundfrågor som "vad är verkligt?" och "hur kan jag ta reda på det?" är bra att fråga sig. Allt är inte fejk, allt är inte lögn, allt är inte spioneri.

Vad fick er att vilja göra en pjäs om konspirationsteorier?

Historien intresserar oss. Vi vill se om den inspirerar någon annan. Människan har ett ständigt behov att ta reda på "hur det egentligen är". Om man vill krångla till det kan man säga att vi alla är utsatta för en barndomsuppfostran där vi har lärt oss alla möjliga saker. Alltså, min mammas generation fick tro på storken. Det finns massa nys vi lärt oss som inte är sant och det använder man hela livet till att ta reda på. Det finns en del saker som man tänker "varför tror människor på det här". Typ som att Hillary Clinton är deltagare i en pedofiliring på en pizzeria. Hur troligt är det? Ett väldigt allvarligt, men spännande ämne. Jag brukar säga att hoppet är det sista som lämnar oss. Jag känner mig ganska optimistisk faktiskt. Varför? Det vet jag inte, det är ju en svart tid.

TEXT AV DRAMATIKER ERIK UDDENBERG

Läs gärna texten tillsammans med din klass och prata.

Vad är sanning och vad är sant?

Det är två frågor som följt människor i tusentals år, antagligen ända sedan den gången människor blev människor och fick förmågan att ljuga.

Vem kan man lita på? Vad kan man tro på? Vad är rätt?

Det är också frågor som upptar karaktärerna i *Konspiration*. Finns det en sanning, och hur ser då den sanningen ut?

Vem har makten? Vilket är en fråga också barn ställer sig hela tiden, inte minst när de befinner sig bland vuxna. Eftersom de vet att de måste förhålla sig till makt.

Och om man är förälder: vad kan jag förmedla till dig, mitt barn, att tro på, och att leva efter? Har jag någon sanning att ge dig? Finns det ens någon sanning att ge?

I levd erfarenhet finns i alla fall levd erfarenhet. Jag har intervjuat närmare 30 personer om hur deras syn på samhället förändrats genom livet. Några var under 30 när jag intervjuade dem, andra över 80. De beskrev alla hur de glidit med, eller inte glidit med, när samhällets politiska vindar blåst åt olika håll. Deras berättelser, och andra vittnesmål som kommit till mig på andra sätt, bildar stommen i den här pjäsen.

Men jag ställde aldrig frågan till mina intervjupersoner vad de tror att sanning är. Den saken började rollerna prata om alldeles av sig själva. Det är också en fråga som fascinerar mig.

Förändras världen av varje påstående man gör om den, som en av rollerna i pjäsen säger? Eller finns världen alltid där bortom orden, oavsett vad man påstår om den, som en annan hävdar?

Enligt galleristen Doreen som vi möter i sista akten är alla påståenden om världen med nödvändighet subjektiva. Var och en ser världen utifrån sin egen, unika, utgångspunkt. Men det betyder inte allt är relativt för det. Tvärt om: ju fler subjektiva bilder vi samlar på oss, desto tydligare framträder ett slags mångfacetterad helhet där fler dimensioner framträder än bara ett enkelt ja eller nej. Och det kan hon ju ha rätt i. Å andra sidan är hon bara en roll i en pjäs.

Enligt senaste hjärnforskning är medvetandet inte bara en ström i hjärnan, som man lätt kan få för sig, utan flera, parallella. Vi reflekterar att helt konkret över många olika saker på en och samma gång. Det betyder att det alltså också är möjligt att i samma ögonblick tänka två helt olika saker om samma fråga.

Teater och andra konstnärliga uttryck har ibland också den förmågan: att vara motsägelsefulla och sammanhängande på en och samma gång.

Erik Uddenberg, dramatiker

EFTER TEATERBESÖKET

När det gäller att tolka teater finns det inte något rätt eller fel. Ni som sett föreställningen har säkert upplevt den på olika sätt. Vi vill uppmuntra till reflektion bortom huruvida föreställningen var ”bra” eller ”dålig”. Vi hoppas att Konspiration kan bidra till spännande samtal i klassrummet.

MINNESRUNDA

Ett sätt att börja prata om föreställningen är dela med sig av upplevelserna i en runda. Samla klassen, gärna på stolar i en cirkel. Börja med att låta var och en fundera för sig själv kring en situation eller en bild som hen minns starkast från föreställningen. Uppmuntra eleverna att vara tysta och blunda medan de funderar.

Låt sedan var och en i tur och ordning säga något de minns från föreställningen. Uppmuntra gärna eleverna att bidra med olika minnesbilder för att få syn på hur många olika intryck en föreställning kan ge.

LEKAR

Konspiration är en lekfull föreställning och invävt i själva spelet finns faktiskt några klassiska lekar, till exempel mördarleken och den när man blinkar och försöker byta stol. Kanske bjussa på något annorlunda och värma upp din klass med att leka någon av de?

Ps. Vi har lekt en hel del med dom referensgrupper som kommit, och även de till synes blyga gymnasieeleverna har tyckt det varit roligt!

FÖRESTÄLLNINGENS TEMATIK

Här finns förslag på frågor kring föreställningens tematik att prata om i helklass, mindre grupp eller använda för att låta eleverna skriva.

Vems historia?

Vad är det för bild av Sveriges utveckling som föreställningen förmedlar?

Är det här den sanna bilden av Sverige som förmedlas?

Vilka berättelser om Sverige fick inte ta plats i den här föreställningen?

Kan en teaterföreställning som denna bidra med något som inte historieböckerna kan?

Hur vet jag det jag vet?

Låt eleverna prata två och två eller låt de skriva utifrån följande frågor:

Vilken är den starkaste, viktigaste (politiska) åsikten du har?

Vilka andra värderingar och/eller tro har du? Hur märks det i ditt vardagliga liv?

Hur påverkar det dina handlingar?

Vem/vad har påverkat dig och gjort så att du tror eller tycker som du gör?

Hur har dina åsikter, värderingar, tro förändrats genom livet hittills?

Vad skulle kunna få dig att ändra åsikt, värderingar, tro?

Vad är sanning? Hur vet du att något är sant?

Hur vet du att det som andra säger är sant verkligen är sant?

Vad är fakta? Varför är det viktigt att det finns fakta?

Vad är käll-tillit för dig? Vilka källor litar du helt på?

Gav föreställningen dig några nya åsikter, tankar, funderingar eller förstärkte den sådant du redan visste och/eller tycker?

FÖRESTÄLLNINGENS FORM

Konspiration innehåller olika element och det är många som jobbat med föreställningen som inte själva står på scenen. Till exempel regissör, dramatiker, scenograf, ljusdesigner, kompositör, kostymör, rekvisitör, maskör och tekniker. Allt vi ser och hör på scenen är resultatet av medvetna val. De som arbetat fram föreställningen har velat skapa vissa stämningar, känslor och bilder.

Välj några av frågorna och låt eleverna beskriva och resonera:

Scenbilden/rummet

Hur förändrades scenografin/scenbilden under föreställningens gång?
Vilka föremål/rekvisita minns ni tydligast? Hur förstärkte de berättelsen?
Hur användes ljus och ljud i föreställningen? Vilka olika stämningar skapades?
Hur användes den vita väggen längst bak? Vad skrev dom på den?
Vilken scenbild minns du tydligast och/eller tycker var extra intressant?

Gestaltningen

Föreställningen innehöll mycket sång, vad tänker ni om det? Vad "berättade" sången?
Hur användes koreografiska inslag i föreställning?
Hur påverkade karaktärernas kläder och utseende (kostym, mask och peruk) berättelsen? Hur förstärkte till exempel kostymen berättelsen? Hur laborerades det med kön till exempel?
Hur användes clownnäsorna? Hur agerade skådespelarna när de hade näsorna på?
Vilken/vilka karaktär/er minns du tydligast eller tycker var mest intressant/a?
Varför var ungdomarna med på scen? Vad gjorde dom egentligen?

Publikupplevelsen

- ville föreställningen underhålla eller utmana er i publiken?
- Var föreställningen överraskande på något sätt?
- Hur relaterade skådespelarna till er i publiken?
Kände ni er delaktiga? Kände ni er som en del av föreställningen?

SLUTET

Prata om hur föreställningen slutade.

Hur såg sista scenbilden ut? Beskriv!

Vad händer sen tror ni...?

Hur ser framtiden ut?

Hur kommer framtidens teaterföreställningar berätta om den tid vi lever i nu?

TIPS!

Kort recension av föreställningen, Aftonbladet 2023-12-13

<https://www.aftonbladet.se/kultur/teater/a/EQ1KLo/recension-konspiration-pa-dramaten-suzanne-osten-erik-uddenberg>

Fem minuter lång, enkel informationsvideo om vad konspirationsteorier är från Forum Play, Forum för levande historia.

<https://www.levandehistoria.se/video/vad-ar-konspirationsteorier>

Material från kursen Svåra frågor i klassrummet av Forum för levande historia

<https://www.levandehistoria.se/for-skola/kompetensutveckling-for-dig-som-arbetar-med-utbildning/sjalvstudiekurs-for-larare-svara-fragor-i-klassrummet/konspirationsteorier#konspirationsteoriernas-abc>